

1. Dan je bio velik poput sudnjega: u grad su stigle mašine: automati: DIXIELAND, SURPFES, WIGGLER, DOGIES, BOWLING, SUPER MATCH, MIDWAY'S, TWINKY...

2. Ako apstrahuju veštački im nakalemjeni funkciju zbiranja novca, realizovanja profita bez postojanja produkcijom novostvarene vrednosti, što je, uostalom, potpuno van njihove prirode, automati nam se ukazuju kao mašine koje su lišene službe u proizvodnji, oslobođene namene da budu sredstvo. Njihova svrha se iscrpljuje u iskazivanju mašinske moći, dakle u njima samima, te se one, tako, manifestuju u elementarnoj pojavnosti svoga mašinskog bitka. Otuda su automati najmašinske mašine.

Mašine za igru.

3. Dva sistema, TILT i FLIPPER, kazna i odbijači, čine organizam automata dovršenim do punе mere autohtonosti i samodovoljnosti. Tiltom, kaznom, zabranjivanja dalje igre, koja se ostvaruje „blokiranjem“ mašine, a do koje dolazi kada igrač pokušava, nasilno vršeći atak na mašineriju, da ostvari svoje igračke ambicije — automat se brani od spoljnog ugrožavanja svoga organizma. Flipper, pak deluje unutar organizma aparata, i to delovanje sastoji se, zapravo, u potpuno antagonističkom ustremljenju protiv ostalog dela mašinskog „bića“. Naime, dok svi ostali organi automata nastoje da iz sebe, kao nekako strano, kružno telo, izbace kuglicu napolje, odbijači je vraćaju nazad, u ponovni i ponovni proces sukobljavanja, čineći, tako, čitav organizam delotvornim, živim.

Odbijači se mogu, dabome, mogu posmatrati i kao produžene ruke igrača, jer preko njih on ostvaruje svoju intervenciju, te su oni, naizgled, oruđe kojim se on bori protiv mašine. No, postave li se stvari u obrnuti vid, te se igračeve ruke sagledaju kao patvoren proizvodje odbijača, jasno se uviđa da bi mašina i bez ruku, uz minimalne konstruktorske korekcije, u potpunosti mogla da bude delotvorna, i to čak sa senzibilnijim refleksom no što je čovekov. To nije, razume se, učinjeno samo zbog toga da bi mašina ostala namenjena čoveku, to jest da bi on s njom mogao ulaziti u igru. A ta namena je, očigledno izvan suštinske prirode mašinskog organizma.

Svaki igrač i te kako dobro zna da je automat u punoj meri samoosvojno biće, jer se osvedočavao da mašina, ponekad, izmičući njegovoj volji i kontroli, svojeglavu i kapriciozno se prepusta, da tako kažem, igri za svoj groš i svoju dušu.

4. Mi smo bili orni za zabavu. Dolazili smo iz široko raspuknutih predela polja, gde je vazduh mek, a vidici obli, gde se vreme meri položajem sunčeva kruga, a prostori korakom, i gde je svemu na čelu žig čistog i prisnog koljanja krvi i hlorofila. I ono što nas je tamo nadrastalo snagom i neobuhvatnošću, i čak imalo prema nama neprijateljski ustremljeni prirodni, pak se ukazivalo kao nešto pre nas, iskona, dato, pa tako mišljenju shvatljivo i osećanju blisko, tim pre što smo umeli često sa zverima da se srodim i divlji potok na žednu usnu da nagnamo. Otuda je u nas, pred složenom zgusnutošću i definitivnom, nepovratnom i neprikosnovenom svedenošću mašine na samu sebe — bilo taman toliko zapanjenosti i straha koliko je bilo potrebno da bismo bili odlučni u sukobu sa njima.

ANAT AMBOŠKO IVKOV

ljudi i automati

S druge strane, prebogati dokolicom — tim čovekovim pravom koje je jednako njegovom prirodnom i neotudivom pravu na sunce, vazduh i vodu — dokolicom koja nije htela ni umela da zna za poslovnost, brige, praktične ciljeve, snovanja i strasti ambicije, dakle ravnodušno izvan i iznad ostalih ljudi, mi nismo živeli da bismo radili, niti smo radili da bismo živeli. S obzirom da u srži dokolice ipak prebiva dosada, biće baš da smo tom dosadom bili osuđeni na misao, a time, pre ili kasnije, na to da stavimo u pitanje naš bitak, odnosno da se preispitamo, da se dokazemo odmeravanjem, recimo, metrom nekog drugog „organizma“.

Samo se u dokoličarskoj dosadi (dosadnoj dokolici čovek može sunovratiti, odnosno uzdići u takav sudbonosan obračun — da li u krajnjoj liniji sa samim sobom? — u kome se možemo ili definitivno dokazati ili nepovratno poništiti.

5. Ne treba nikako da čudi što smo za to izabrali baš igru, jer ona je manifestacija koju čovek preduzima ili prihvata, između ostalog svakog i radi toga da bi se dokazao. Čak se čini da je zabava, koja joj se pripisuje i po kojoj se, često, meri njen značaj i vrednost samo priroda njenog oblika, forme, dok je njen suštinski duh zapravo upotrebljen u mogućnost koju daje čoveku za potvrđivanje sebe pred sobom i drugima.

6. Kada je pala odluka da se uđe u sukob sa mašinama, dešavao se privid:

a) Gradom su, kao, prolazili jarko obojeni kamioneti sa moćnim zvučnicima na krovovima kabina, gromoglasno telaleći: „Nade li se junak nad junaci, muška srca i tvrd desnice, te savlada zver strašnu mašinsku, u dar mu je ruka kneginjice a i carska zemlja svekolika“;

b) Ulazeći u crkve i manastire, na svim ikonama kao da sam zapažao isti istački priзор: moj suigrač ili ja u slici i prilici svestoga Đurđa zabadamo kopljje u usta aždaje;

c) Kao, noću, pod prozorima Automat-kluba, svirali smo serenade mašinama, dok su one u svom zastavljenom miru zamamno bljeskale žutim i ljubičastim očima, poput sazvežđa koja još nismo dosegli. Naša čežnja bila je veliki pas i tužno tuli pred punim Mesecom u noći reskog vazduha, mlečne svetlosti i gustog muka;

d) U snu su nam se za čelom vrtoglavu obrtale svetlosti paunovih repova, treperile su krvavo-crvene skale, bljeskale savršeno oble i sjajne kuglice i grholjili cktavi zvuci brojčanika, zuj prenosnih zupčanika, cijuk i pucketanje dugmadi;

e) Itd.

Dešavao se, dakle, privid toliko intenzivan da nas je živeo, i da svojoj nadstvarnosti nikako nije bio nestvaran. Takvo dešavanje, u svakom slučaju, bilo je, ako ništa više, indikacija naše opsednutosti sukobom koji smo začinjali. Opsednutost samo naizgled

CAM	SEQUENCE OF OPERATION OF SCORE MOTOR SWITCHES															POSITION
	0	1	2	3	4	5	6	7	0	1	2	3	4	5	6	7
1	■								■							
2		■	■	■	■	■	■			■	■	■	■	■	■	
3		■								■						
4		■									■					
5			■								■					
6			■								■					
7				■							■					
8					■						■					
9						■					■					
10							■				■					
II								■			■		■	■	■	

znači usredsređenost sebe za čin koji predstoji. U stvari, u doživljavanju nadstvarnosti tih opsesivnih slika besumnje je bilo izvesnog pokušaja da se dove u dosluh sa nekim tajnim i višim silama, da se pridobije naklonost sudske, one i onakve koju ne određujemo — koja nas određuje. Takva naklonost traži se kada se već zna za pad ambicija i kada se gorko proosećala čudljivost igre u čiji je temelj uzidana alea. Traži je onaj koji polaze nadu u nešto što je izvan njega, onaj koga je strah. U našem naizgled veselom pitanju „da li dva loša čine Miloša“ i u konstataciji da „ona je jedna a mi smo sami“ — bilo je prevelike skepsis, koja ne samo da je ogoljavala našu nemoc, nego je i unapred priznavala naš poraz, čineći ga time još izvesnijim i neizostavnijim.

7. Naš poraz bio je pisan. Proračuni su bili precizni, majstori vešti — mašine su moćne. A izazov je za nas bio veliki i neodoljiv baš po tome što su naše šanse bile očigledno nikakve. Dakle, izazov dostoјno primeren našim životima koje smo želeli osmislit rizikom, pa čak i samim porazom. A nikad i nigrde se u poraz ne uvošta sa tolikim nevinim zanosom sudske bezglavosti sa kolikim se to čini ulazeći u igru.

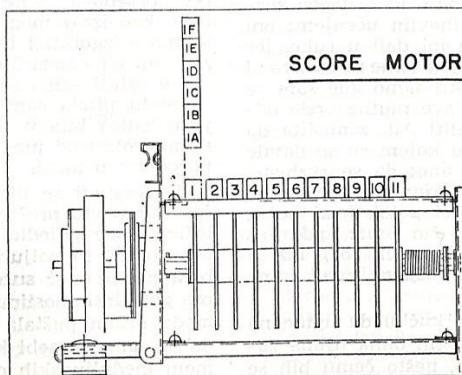
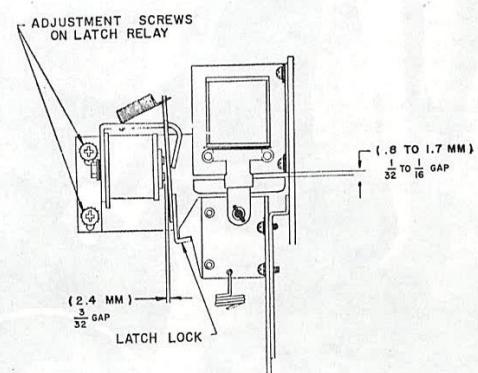
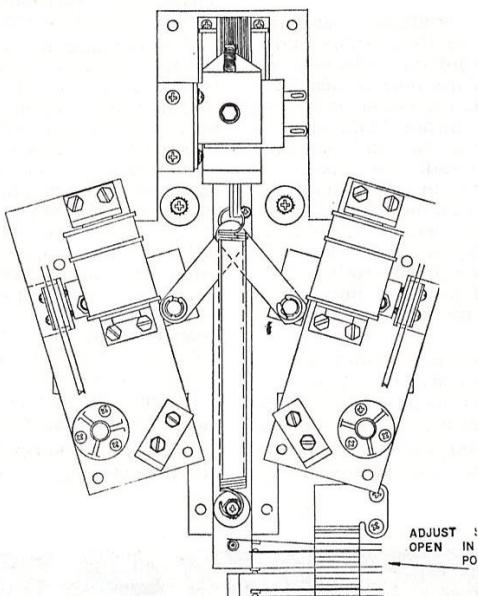
8. Odnos koji smo uspostavljali sa automatom bio je toliko sveobuhvatan i temeljito da bi se morao nazvati obuzetošću.

Verovatno potaknuta položajem i gestovima igrača u igri sa mašinom, a koji (položaj i gestovi) sliče na one koje čovek čini u aktu obljuke, pri našim prvim susretima sa mašinom budila se u nama blaga jeza drhtavog iščekivanja i uzavrelost mutne i vrele slutnje, baš poput one koju čovek doživljava ležući prvi put sa ženom. Ili, nadalje, kada bi nam, u retkim trenucima dobrorodnosti, mašina bila naklonjena, te omogućavala da postižemo znatnije rezultate, mi bismo joj umeli glasno tepati, s nežnošću doticati njenu gipku dugmad, i milovati blještave boke; odnosno kada bi nas jogunasto iznevarevala, psovali smo je siktavo i jetko, silovito bubenjajući pesnicama po njenim oštirim ivicama i besomučno je cakajući, osećajući se poput odbačenog ljubavnika u trenutku kada shvata da nikada nije bio iskreno prigrjen. Ni sam pakao, mislili smo, ne bi nam pričinio toliko bola.

Odnos sa mašinama u trenutku kontakta zaokuplja je čitavu našu ličnost, u njega je ugrađivano ono najiskonski u našim bićima. To, dakle, svedoči da sukob sa mašinama, kao igra prihvaci i započet, nije i trajao kao igra, jer je nezaustavljivo preplavljivao njene granice koje je razlučuju od zbilje, iziskujući od nas da založimo same korene svojih bića, koji se, inače, u igru ne zalažu.

U svetu u kome smo na mašine neminovno upućeni naš odnos prema njima nikada se ne zaustavlja u okvirima njihove namene za igru, produkciju itd, nego, se naprotiv, redovno, iako naizgled neočekivano, javljaju implikacije koje zadiru u prirodu našeg bitka, a kojih, povrh svega, mi najčešće nismo ni svesni.

9. Nakon poraza, odlazili smo iz Automatskog kluba škripavi, razjedenih matica i navrata, iščeviljenih osovinica, poremećenih kugličnih ležaja, polomljenih zupčanika, pre-



gorelih licni i puni neprestanih kratkih splojeva, koji su nam, varničći, sažizali utrobu. Ali, s obzirom da nikakva pobeda drugde, u okružju s nečim drugim, ne bi nam mogla nadoknaditi pretrpljeni gubitak u sukobu sa mašinama — jer naš život jeste ili nije vredan, jeste ili nije moguć ovisno od karaktera s mašinama uspostavljenog odnosa — mi smo se vraćali opet, spremni za novi pokušaj. I nastojali smo, pobede radi, da budemo što manje nalik sebi, što sličniji mašinama: da prevladamo svoju zatrovanošću i osećanje, da postanemo hladni, ravnodušni, proračunati, na samo jednu funkciju svedeni, strogo usko programirani aparat, baš kao naš protivnik.

Nije li sa našeg čela, tako, isčezavao žig zakona hlorofila i krvi, da bi se utisnuo obris mašinskih bića na koja smo osuđeni?

10. Izmedu automata i nas dešavala se borba, što znači da smo bili protivnici. Ali, boriti se ipak znači ostvariti nekakav kontakt, vezu sa onim čemu se suprostavlja. Otkriva se da je u reč sukob već utelovljen takav semantički sadržaj, jer kada je razlomimo na su-kob, jasno se ispoljava njenja poruka da je između nečega došlo do suprostavljanja, ili ukrštanja, ili čak ujedinjavanja, u svakom slučaju do upućenosti jednog na drugo, do dovodenja u vezu kobi, sudsina, čineći ih u jednom trenutku su-koba, su-sudsinskim, to jest nerazlučivim.

Ako je naša, pak, ambicija da automate porazimo, poništimo i odbacimo, bila osuđena na neuspeh, onda je ma i takvo po nas razumno su-sukobljavanje, sjednjavanje, predstavljalo najvišu moguću pobedu.

Jer mašine su već nepovratno tu, i mi smo ih priznali kao realnost kojoj se opiremo prihvatajući je i koju prihvatom opisujući joj se.

11. Da li je pobeda nad mašinama ikako moguća? Mi smo zaraženi ljubavima i mržnjama — treba li veće premoći mašina nad nama nego što je samo ta? A iako smo u svojim ljubavima i mržnjama, zbog tih svojih ljubavi i mržnji, neminovno upućeni baš na mašinu. Postoje, dakle, dva suda, sudbinski neraskidivo sjedinjena, a iako se nikada i nigde neće zapravo sresti i istinski naći

12. Automat je eksponent onih čovekovih delova kojima on "nada samo dok ih končano ne dovrši". Ukoliko se projekat preciznije i radikalnije ostvari utoliko njegov tvorac ima manju moć nad njim.

13. Automat o kome je ovde reč jeste inkarnacija nadmoći mašine nad ljudskom snagom, ali — u domenu igre. Međutim, i izvan ovog domena, u svetu zbilje, susrećemo takođe mašinsku snagu koja nadrašta čoveka i za koju nismo posve sigurni da je za njega, odnosno koju spoznajemo kao snagu koja je protiv. Pri sagledavanju značenjskih odrednica takve moći neizostavno iskršava slutnja da je u kreiranju te moći izražena ona, nesvesna sebe, a uvek prisutna, čovekova želja za samoponištenjem. Iz zbiru neophodnosti uzroka pojave mašinske moći, s jedne strane, i, s druge strane, njenih neočekivanih refleksa, posledica, koje se čine neminovnim, rezultira primisao da čovek, da bi živeo, mora da se kreće samom ivicom smrti.